

TÜRKİYE'NİN
500 BÜYÜK SANAYİ
KURULUŞU
2019

İstanbul Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı ERDAL BAHÇIVAN

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2019
Basın Toplantısı; Sunum-Konuşma Metni
13 Temmuz 2020

**Saygıdeğer Medya Mensupları,
Değerli Misafirler,**

İstanbul Sanayi Odası (İSO) olarak, 52 yıldır kesintisiz bir şekilde kamuoyuna sunduğumuz “**İSO-Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması**”nın 2019 yılı sonuçlarını paylaşmak üzere, siz değerli basın mensupları ile maalesef hayatımızı olumsuz etkilemeye devam eden Covid-19 pandemi koşullarında bir araya gelmiş bulunuyoruz.

Ekonomimiz, sanayimiz, akademi dünyamız ve ekonomi basınımız için değeri her geçen yıl biraz daha artan bu kıymetli araştırmamızı açıklayacağımız basın toplantımıza hoş geldiniz. Sizleri İstanbul Sanayi Odası adına, Yönetim Kurulu Başkan Yardımcılarımız Sayın İrfan Özhamaratlı ve Sayın Sadık Ayhan Saruhan ile birlikte sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Bu vesileyle iki gün sonra anacağımız 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü'nü ile ilgili düşüncelerimi paylaşmak istiyorum. Bundan dört yıl önce yaşadıklarımız asla unutulmayacak, acılarla dolu bir geceydi. Demokrasiye ve Milli İradeye saygı yolunda o gece Millet olarak nasıl kenetlendiysek bugün ve yarın da öyle olacağımızı buradan bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Bu ayın sonunda manevi dünyamızda çok anlamlı bir yere sahip Kurban Bayramı'nı da hep birlikte idrak edeceğiz. Tüm gönüllere sevgi, kardeşlik, barış, mutluluk ve özellikle insanlığa sağlık getirmesi dileğiyle Kurban Bayramınızı da şimdiden tebrik ediyorum.

Her yıl açıkladığımız İSO 500 araştırmaları, ait oldukları dönemlerin adeta check-up'ını ortaya koyuyor. Son yıllarda gelenek hale getirdiğimiz, eski sayılarımızı basarak sizlerle paylaşmayı bu yılda sürdürüyoruz. Bu yıl sizlere dağıttığımız 1970 yılına ait araştırmamız da aynı bugünkü gibi ait olduğu döneme ilişkin çok değerli bilgiler iğeriyor.

Bu vesileyle böylesine kıymetli ve artık tarihsel bir anlam da ifade eden İSO 500'ün ortaya çıkması için son derece değerli bilgilerini yıllardır bizlerle paylaşarak, sanayimizin check-up'ını yapma imkanını veren tüm şirketlerimize buradan şükranlarımı sunuyorum.

Ayrıca bu verilerin odamıza ulaşmasından itibaren gece gündüz demeden hummalı bir çalışma temposuyla "İSO-Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması"nı ortaya çıkaran Ekonomik Araştırmalar ve Kurumsal Finans şubemize, danışmanlarımıza ve emeği geçen tüm arkadaşlarımıza da teşekkür etmek istiyorum.

Değerli Basın Mensupları

Dünyamız, insanlık çok zor günlerden geğiyor. Dünya Sağlık Örgütü'nün Covid-19 için "pandemi" açıklaması yapmasından bu yana; hayatımızdaki hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını hep birlikte görüyoruz, yaşıyoruz. Ve ne yazık ki bu sürecin daha ne kadar böyle süreceğine ilişkin bir öngörü de yok.

Tabii bu süreç, İSO 500 araştırmasını en kısa sürede ekonomi kamuoyu ile buluşturma çabamızı da olumsuz etkiledi. Hatırlarsanız daha önce temmuz ayı sonlarında paylaşılan İSO 500 verilerini, her geçen sene biraz daha erkene çekerek geçen yıl Mayıs ayının son haftasında açıklamıştık. Ancak pandemi nedeniyle şirketlerimizin vergisel dönemleri ertelenince, 500 Büyük için gerekli olan finansal verileri toplamamız da doğal olarak gecikti.

Ve nihayet, şirketlerimizin değerli bilgilerini bizlerle paylaşmaya başlamaları ile birlikte bizim için başlayan büyük maraton, olabilecek en kısa sürede, işte bugün burada sizlerin karşısında mutlu sona ulaşmış bulunuyor.

Araştırmamızın öne çıkan bazı sonuçlarını sizlerle paylaşmadan önce, bu araştırmanın kapsadığı 2019 yılının dünya ve Türkiye ekonomik konjonktürünü kısaca hatırlatmayı yararlı buluyorum.

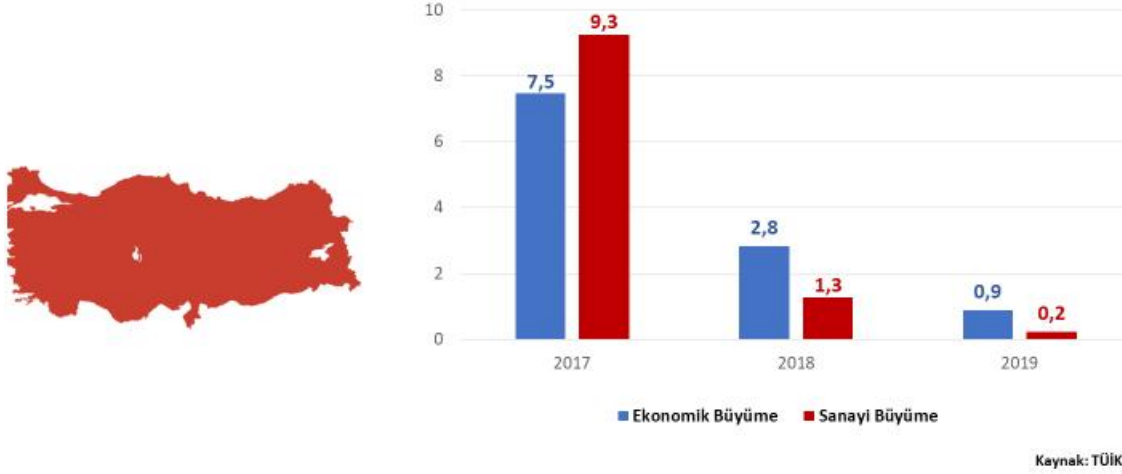
2019, küresel ekonomide sıra dışı gelişmelerin yaşandığı bir yıldı. Ticarete korumacılık yıl genelinde artarken, bu anlamda ticari faaliyetler üzerinde en olumsuz etkiyi ABD-Çin ticaret savaşları gösterdi. Brexit, bütün yıl boyunca Avrupa ekonomisinin üzerinde adeta kara bir bulut gibi döndü durdu. Bu düğüm yılın son ayında çözülmüş olsa da süreç, Euro Bölgesi ekonomik faaliyetlerine ağır bir damga vurdu.

Bunun yanında siyasi kutuplaşmalar; başta ABD-İran gerginliği olmak üzere ülkeler arası karşılıklı yaptırımlar ve jeopolitik gelişmeler, içinde bulunduğumuz bölge dahil olmak üzere birçok coğrafyada iktisadi faaliyetleri olumsuz etkiledi.

Bütün bu negatif faktörlerin sonucu olarak 2019 yılında gelişmiş ülkelerde büyümenin yüzde 1,7 ile son yılların en düşük seviyesine indiğini gördük. ABD yüzde 2,3, Euro bölgesi ise yüzde 1,3 büyürken, dünya ekonomisindeki büyüme yüzde 2,9 ile son 10 yılın en düşük seviyesinde gerçekleşti.

BÜYÜME ORANLARI (%)

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmamızın sonuçlarına bu çerçeveden baktığımızda, sonuçların dış faktörlerin de etkisiyle yaşanan finansal türbülansın ve ardından gelen dengelenme sürecinin etkilerini yansıttığını söyleyebiliriz.

Dünyada ivme kaybeden ekonomik aktivite, ülkemizde ise artan maliyetler ve talepteki durağanlık gibi faktörlerin etkisiyle, 2019 yılını yüzde 0,9 büyüme ile kapattık. Sanayi sektörümüz de aynı yıl ancak yüzde 0,2 büyüdü.

Geçen yılın ekonomik konjonktüründen söz ederken, 31 Mart'ta yapılan yerel seçimler ve ardından tekrarlanan İstanbul seçimlerini de unutmamamız gerekir. Yılın yarısına yayılan bu seçim atmosferinin ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini özellikle vurgulamak isterim.

Bu bağlamda 500 Büyük sonuçları hakkında şunun altını çizmek isterim: 500 Büyük sanayi kuruluşumuz, 2019 yılında önceki dönemlerden devrolan finansal kırılganlıkların yarattığı zorluklara karşı verdiği çetin mücadele ile, büyüme patikasına geri dönüş çabasının sancılarını bir arada yaşamıştır.

Değerli Basın Mensupları

İSO 500 araştırmamızın bazı temel verileri ile şirket sıralamalarına geçmeden önce, araştırmanın ortaya koyduğu ve geçen yıl da dikkatinizi çektiğim iki olumlu gelişmeye değinmek istiyorum.

İSO 500 Büyük sonuçlarına göre; son 3 yıldan beri istikrarlı bir şekilde gerek orta-yüksek gerekse yüksek teknoloji yoğunluklu sanayilerin yaratılan katma değer içindeki payı artış gösteriyor. 2017'de yüzde 20,2 olan orta-yüksek teknoloji payı, 2018'de yüzde 22,2'ye, 2019'da ise yüzde 23,5'e yükselmiştir. Yine 2017'de yüzde 3,6 olan yüksek teknoloji payı da 2018'de yüzde 5,3'e, 2019'da da yüzde 6,9'a çıkmıştır. 2019 yılında ilk kez orta-yüksek ve yüksek teknolojinin yaratılan katma değerdeki payı yüzde 30'u geçmiştir. Bunlar hiç kuşkusuz gelecek adına umut verici iyileşmelerdir.

Sanayimizin teknoloji yoğunluklu katma değer üretmesinin önünü açacak faktörlerden biri de şüphesiz, şirketlerin AR-GE'ye yaptıkları, yapacakları harcamalardır. 2019 500 Büyük anket verileri bu konuda da iyimser olmamızı sağlayacak sonuçlar sunuyor.

Buna göre, 2019 yılında AR-GE harcamalarının 9,7 milyar TL olarak gerçekleştiğini görüyoruz. Bu bir önceki yıla göre yüzde 152 artışı ifade etmektedir. Aynı dönemde AR-GE harcamalarının üretimden satışlara oranının da yaklaşık binde 5'ten yüzde 1'e yükseldiğini özellikle vurgulamak istiyorum.

Bu iyi göstergelerin yanında, İSO 500'ün sanayi kuruluşlarımız ile ilgili ortaya koyduğu ve üzerinde çok düşünmemiz gereken veriler de bulunmaktadır. Bunların başında, finansal göstergeler gelmektedir. Ne yazık ki bu göstergelerle ilgili olarak, bu yıl da bir iyileşmenin olduğunu söylemekte zorlanıyoruz. 2019 yılında yaşanan tüm olumsuzluklara karşın sanayi kuruluşlarımızın esas faaliyetlerinden elde ettikleri başarılarının, yine finansman maliyetlerinin gölgesinde kaldığını görmekteyiz.

2019 yılında 500 Büyük'ün finansman giderleri yüzde 33,4 düşüşle 63,8 milyar TL'ye inerken, finansman giderlerinin faaliyet karı içindeki payı yüzde 88,9'dan yüzde 69,3'e gerilemiştir. Bu rakamlara bakarak 2019 yılında finansman giderlerinin faaliyet karı üzerindeki baskısının azaldığını söyleyebilirsek dahi bu giderler yine de yüksektir.

Finansal göstergeler içinde öncelikle dikkatinizi çekmek istediğim bir başka konu da İSO 500'ün kaynak yapısındaki toplam borçların payıdır. İSO 500'ün bu göstergesinde de son beş yıldır dikkat çeken bozulmanın 2019'da devam ettiğini görmekteyiz.

2015 yılı ile birlikte ilk kez yüzde 60'ların üstüne çıkan toplam borçların payı 1,4 puan daha artarak yüzde 68,4'e yükselmiştir. Özkaynakların payı ise yüzde 31,6'ya gerilemiştir. 2019 itibarı ile İSO 500'ün kaynak yapısındaki çarpıklığın en yüksek seviyelere ulaştığını hatırlatmakta ve bu oranların dünya ortalamalarının üstünde olduğunu vurgulamakta yarar görüyorum.

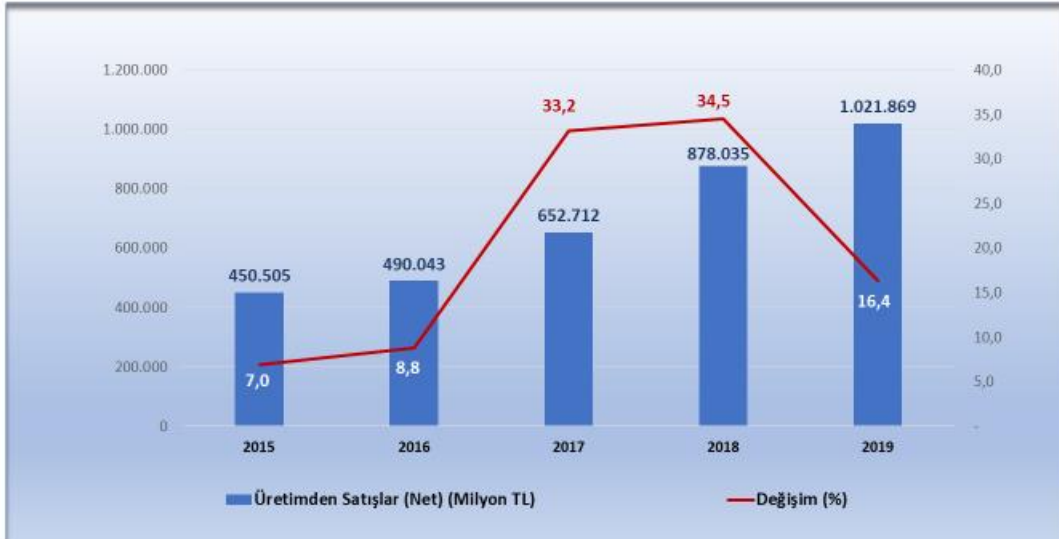
Bu borç ve finansal yük altında sanayicinin bugün en büyük avantajı, faizlerin düşük seviyede seyretmesidir. İSO 500'ün temel göstergeleri de göstermektedir ki sanayici kazandıklarıyla borç kapatamıyor. Borçla yaşamak zorunda. Bu borcu çevirebilmek adına düşük faizlere ihtiyaç duyuyor. Bu nedenle yüksek faizle mücadeleyi hiç hafife almamalıyız.

Değerli Basın Mensupları

Kıymetli Misafirler

Şimdi herkesin büyük merakla beklediği “İstanbul Sanayi Odası 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2019 Araştırması” sonuçlarına, ilk tablomuzla başlamak istiyorum.

ÜRETİMDEN SATIŞLAR

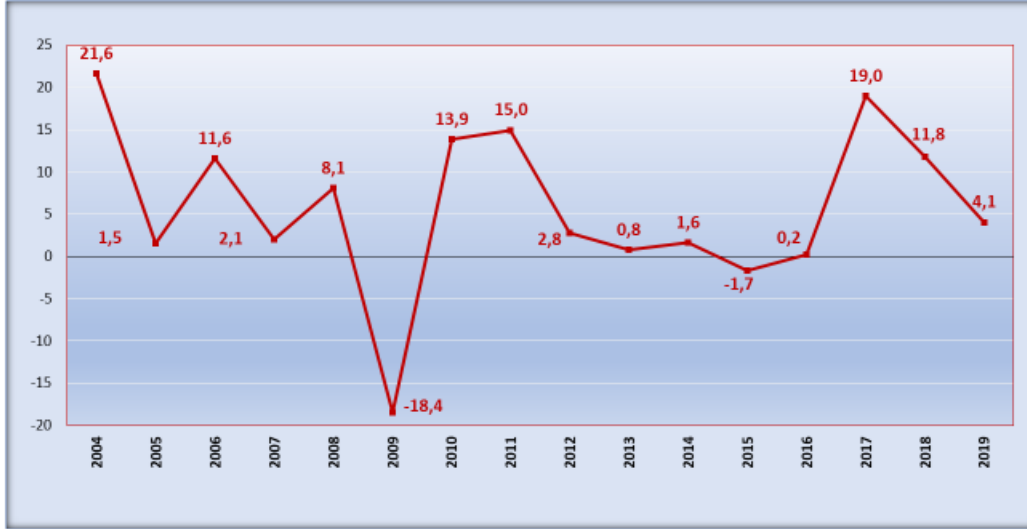

500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2018 yılında 878 milyar lira olan üretimden satışlarını, 2019 yılında yüzde 16,4 oranında artırarak 1 trilyon liranın üzerine çıkarmıştır.

2019 yılındaki artış, 2017'deki yüzde 33,2 ve 2018'deki yüzde 34,5'lik oranlar ile kıyaslandığında, üretimden satışlardaki büyüme performansının yavaşladığı görülmektedir. Yüzde 16,4 son üç yılın en düşük artışı olarak dikkat çekmektedir.

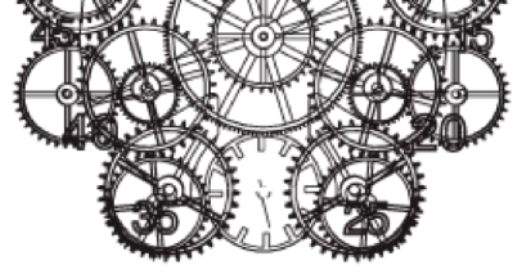
ÜRETİMDEN SATIŞLAR (REEL DEĞİŞİMLER %)

Not: Reel değişimler, TÜFE yıl sonu enflasyonuna göre hesaplanmıştır.

İSO 500'ün yıllara göre üretimden satışlar performansına baktığımızda, 2012-2016 döneminde görülen zayıf büyümenin, 2017 ve 2018 yıllarında yerini yüzde 19 ve yüzde 11,8 ile güçlü reel büyümelere bıraktığı görülmektedir. 2019 yılında da reel büyüme eğiliminin sürdüğünü görüyoruz.

2019 yılında görülen bu yavaşlamada birçok unsur etkili olmuştur. İlk olarak ekonomide uygulanan dengeleme politikaları sonucu, iç talep ve dolayısıyla iç satışlar yavaşlamıştır. Diğer yandan enflasyondaki gerileme, nominal olarak hesaplanan satış büyüklüğünü sınırlamıştır. Ayrıca başta Euro Bölgesi olmak üzere dünya ticaretindeki daralmanın etkisiyle yaşanan ihracattaki durağanlık da satışlardaki artışın yavaşlamasında etkili olmuştur. Son olarak emtia fiyatlarındaki düşüş eğilimini de bu nedenler arasında gösterebiliriz.

ÜRETİMDEN SATIŞLAR (50'LİK GRUPLARA GÖRE DAĞILIM)

	2017		2018		2019	
	Üretimden Satışlar (Milyon TL)	Pay (%)	Üretimden Satışlar (Milyon TL)	Pay (%)	Üretimden Satışlar (Milyon TL)	Pay (%)
1-10	174.023	26,7	240.233	27,4	278.280	27,2
11-50	153.899	23,6	203.878	23,2	245.619	24,0
51-100	84.338	12,9	115.317	13,1	132.006	12,9
101-150	53.912	8,3	73.879	8,4	85.683	8,4
151-200	42.313	6,5	55.251	6,3	62.795	6,1
201-500	144.227	22,1	189.477	21,6	217.487	21,3
Toplam	652.712	100,0	878.035	100,0	1.021.869	100,0

İSO 500'ü oluşturan şirketler 50'lik gruplar halinde değerlendirildiğinde, sıralamanın ilk 50'sini oluşturan kuruluşların toplam üretimden satışlar içinden aldığı payın yüzde 50'ler mertebesini koruduğunu görmekteyiz.

TEMEL GÖSTERGELER

	2017		2018		2019		Değişim (%)		
	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	2017/2016	2018/2017	2019/2018
Üretimden Satışlar (Net)	652.712	-	878.035	-	1.021.869	89,3	33,2	34,5	16,4
Faaliyet Karı (Zararı)	70.612	9,6	107.822	10,9	92.113	8,1	34,8	52,7	-14,6
Finansman Giderleri	35.175	4,8	95.823	9,7	63.831	5,6	21,3	172,4	-33,4
Faiz Amortisman ve Vergi Öncesi Kar (EBITDA)	94.732	12,9	140.228	14,2	128.868	11,3	24,4	48,0	-8,1
Dönem Karı (Zararı) (V.Ö.)	53.085	7,2	63.528	6,4	61.614	5,4	40,7	19,7	-3,0

Not: Paylar net satışlara göre hesaplanmıştır.

Değerli Basın Mensupları

İSO 500'ün en önemli göstergelerinin yer aldığı tablolardan biri de bu. Baktığımızda, 2019 yılında İSO 500'ün faaliyet karı oranı 2,8 puan gerilemiş ve yüzde 10,9'dan yüzde 8,1'e inmiştir. Toplam faaliyet karı büyüklüğü ise 2018 yılında 108 milyar lira iken, 2019 yılında yüzde 14,6 azalarak 92 milyar liraya düşmüştür.

2019 yılında iç talebin daralması ve dış talep koşullarının zorlaşması nedeniyle sanayi kuruluşları, maliyet artışlarını satış fiyatlarına yeterince yansıtamamış, hatta fiyatlarda indirim gitmiştir. Bu nedenle faaliyet karında da önemli bir gerileme ortaya çıkmıştır.

Önemli bir finansal büyüklük olarak FAVÖK (Faiz, Amortisman ve Vergi Öncesi Kar) bazlı sonuçlara baktığımızda, ölçülmeye başlandığı 2013 yılından itibaren sürekli artış gösteren FAVÖK büyüklüğünün 2019 yılında ilk kez yüzde 8,1 düşüşle 140 milyar liradan 129 milyar liraya düştüğünü görmekteyiz.

KARLILIK GÖSTERGELERİ

	Tutar (Milyon TL)		Değişim (%)	Net Satışlara Göre Pay (%)	
	2018	2019		2018	2019
Faaliyet Karı	107.822	92.113	-14,6	10,9	8,1
+ Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	270.001	154.318	-42,8	27,4	13,5
Kambiyo Karları	231.502	112.892	-51,2	23,5	9,9
Diğer	38.499	41.427	7,6	3,9	3,6
- Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar	214.184	117.090	-45,3	21,7	10,2
Kambiyo Zararları	200.021	98.915	-50,5	20,3	8,6
Diğer	14.164	18.175	28,3	1,4	1,6
Üretim Faaliyeti Dışı Gelirler (Net)	55.817	37.229	-33,3	5,7	3,3
Net Kambiyo Karları	31.482	13.977	-55,6	3,2	1,2
Diğer	24.335	23.252	-4,5	2,5	2,0
Finansman Öncesi Kar	163.639	129.342	-21,0	16,6	11,3
Finansman Giderleri	95.823	63.831	-33,4	9,7	5,6
Dönem Karı (Zararı) (V.Ö.)	63.528	61.614	-3,0	6,4	5,4

İSO 500'ün 2019'da diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karları 154 milyar lira iken, gider ve zararları 117 milyar lira olarak gerçekleşmiştir. Bu iki arasındaki fark alındığında, İSO 500'ün 37 milyar liralık üretim faaliyeti dışı net gelir elde ettiği görülmektedir.

FİNANSMAN GİDERLERİ / FAALİYET KARI (%)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Finansman Giderleri (Milyon TL)	8.624	19.185	15.989	27.994	29.006	35.175	95.823	63.831
Faaliyet Karı (Zararı) (Milyon TL)	25.312	36.435	30.457	44.144	52.376	70.612	107.822	92.113
Finansman Giderleri / Faaliyet Karı (%)	34,1	52,7	52,5	63,4	55,4	49,8	88,9	69,3

Konuşmamım başında da vurguladığım gibi finansman giderleri, İSO 500'ün karlılığında belirleyici olmayı 2019 yılında da sürdürmüştür.

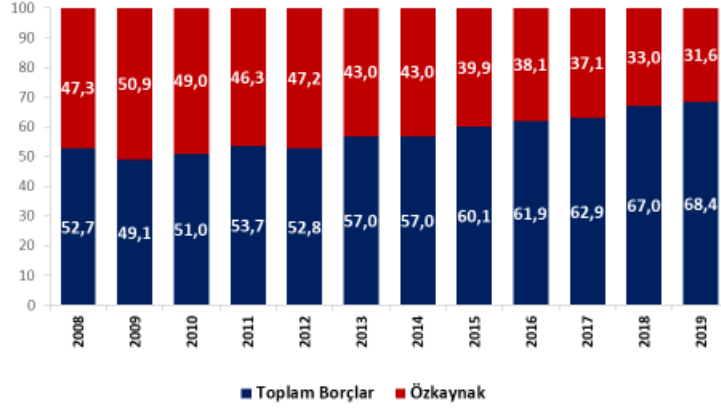
2019 yılında finansal dalgalanmaların azalması, Türk lirasındaki değer kaybının yavaşlaması, enflasyondaki düşüş ve faiz oranlarındaki gerilemelerin sonucu olarak bir önceki yıla göre finansman maliyetleri önemli ölçüde azalmıştır. 2019'un özellikle ikinci yarısında, faiz oranlarındaki düşüşler ile Türk lirasındaki görece istikrar, İSO 500 için 2018'e göre daha olumlu mali koşullar yaratmıştır.

2019 yılında finansman giderleri yüzde 33,4 düşüşle 96 milyar liradan 64 milyar liraya inerken, finansman giderlerinin faaliyet karı içindeki payı da yüzde 88,9'dan yüzde 69,3'e gerilemiştir.

Sanayi kuruluşları 2018 yılında elde ettikleri karın neredeyse tamamını finansman giderlerine ayırmışken, 2019 yılında finansman giderlerinin faaliyet karı üzerindeki baskısı daha azalmıştır.

BORÇ/ÖZKAYNAK İLİŞKİSİ

Finansal göstergeler içinde borçlanma ile özkaynakların dağılımını yansıtan kaynak yapısı, kuruluşların finansal yapılarını ortaya koyan önemli göstergelerden biridir.

İSO 500'de 2015 yılı ile birlikte ilk kez yüzde 60'ların üstüne çıkan toplam borçların payı, takip eden yıllarda da artış eğilimini sürdürmüştür. Ve 2019'da bir önceki yıla göre 1,4 puan daha artarak yüzde 68,4'e çıkmıştır.

MALİ BORÇLAR

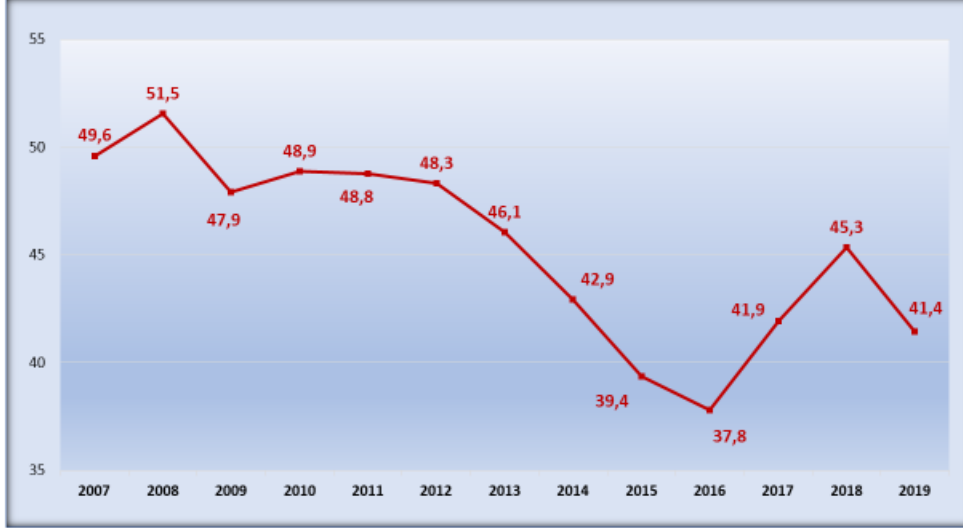
	Tutar (Milyon TL)			Değişim (%)		
	2017	2018	2019	2017/2016	2018/2017	2019/2018
Toplam Mali Borçlar	242.877	328.598	406.313	17,1	35,3	23,7
Kısa Vadeli Mali Borçlar	101.804	148.967	168.315	29,9	46,3	13,0
Uzun Vadeli Mali Borçlar	141.073	179.631	237.998	9,4	27,3	32,5

İSO 500'ün mali borçları yüzde 23,7 artış göstererek 329 milyar liradan 406 milyar liraya yükselmiştir. Mali borçlardaki artış hızı, geçen yıla göre yavaşlansa da reel olarak büyüme eğilimini sürdürmüştür.

KISA VADELİ MALİ BORÇLAR/TOPLAM MALİ BORÇLAR (%)

Ancak mali borçlardaki sevindirici bir gelişme, vade yapısındaki iyileşmedir. 2017’de yüzde 41,9, 2018’de yüzde 45,3 olan kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içindeki payı, 2019’da yüzde 41,4’e inmiştir. Uzun vadeli mali borçların payı da yüzde 58,6’ya çıkmıştır. Bu durum, geçen yıl gerçekleştirilen borç yapılandırmaları ile birçok kısa vadeli mali borcun uzun vadeli hale getirildiğini göstermektedir.

DEVREDEN KDV

	Tutar (Milyon TL)			Değişim (%)		
	2017	2018	2019	2017/2016	2018/2017	2019/2018
Devreden KDV	7.303	10.609	10.816	21,6	45,3	1,9

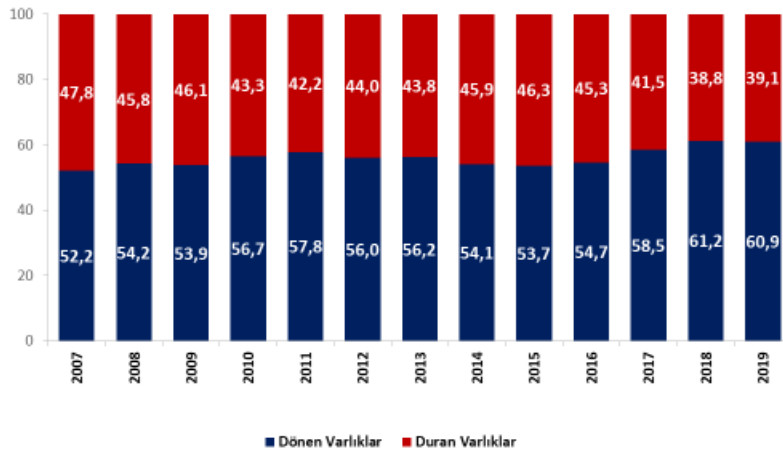
Son yıllarda sürekli olarak gündeme getirdiğimiz konulardan biri de “Devreden KDV” miktarlarıdır. Rakamlara baktığımızda İSO 500’ün devreden KDV yükü, uzun yıllardır sürdürdüğü yüksek oranlı artışların ardından bu yıl sınırlı bir artış göstermiştir.

Fakat sanayicinin üzerindeki KDV yükü sürmektedir. İSO 500'ün üzerindeki devreden KDV yükü bir önceki yıla göre yüzde 1,9 oranında artarak 10,8 milyar TL olmuştur.

Sanayicilerimizin finansmana ihtiyacı bu kadar yüksekken, kuruluşlarımızın önemli bir kaynağını sıfır faiz ile devlete borç vermeye devam ettiğini maalesef söylemek durumundayız.

DÖNEN VE DURAN VARLIKLAR İLİŞKİSİ

Sanayimizin içinde bulunduğu yatırım motivasyonunu ortaya koyan çok önemli bir veri de dönen ve duran varlık ilişkisidir.

Toplam aktifler içinde yüksek dönen varlıklar, işletme sermayesi yönetimi açısından olumludur. Bununla birlikte duran varlıkların payının gerilemesi, firmaların sabit kıymetlere bir başka deyişle üretken makine ve teçhizata yönelik yatırım yapma eğiliminin zayıfladığını göstermektedir.

İSO 500'de duran varlıkların toplam aktifler içindeki payı 2015 yılında yüzde 46,3'e yükseldikten sonra gerilemeye başlamış ve 2018 yılında yüzde 38,8'e kadar inmiştir. 2019'da ise duran varlıkların payı küçük bir oranda artarak yüzde 39,1'e yükselmiştir.

KAR/ZARAR EDEN KURULUŞLAR

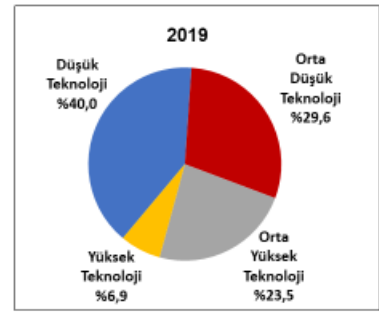
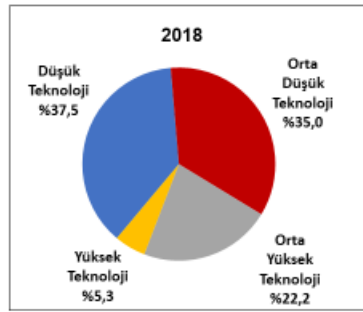
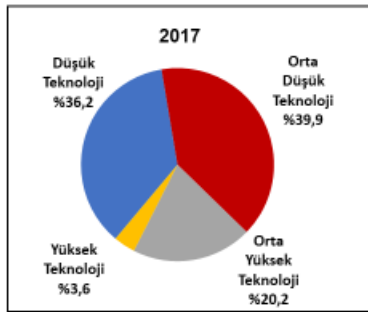
	Dönem Karı/Zararı (V.Ö.)	
	Kar (Adet)	Zarar (Adet)
2013	371	129
2014	417	83
2015	400	100
2016	392	108
2017	422	78
2018	381	119
2019	411	89

	Faiz Amortisman ve Vergi Öncesi Kar/Zarar	
	Kar (Adet)	Zarar (Adet)
2013	468	32
2014	481	19
2015	476	24
2016	484	16
2017	488	12
2018	488	12
2019	483	17

İSO 500'de kar eden kuruluş sayısı 381'den 411'e yükselmiştir. Faiz, amortisman ve vergi öncesi kar elde eden kuruluş sayısı 2019 yılında beş adet azalarak 483 olarak gerçekleşmiştir.

TEKNOLOJİ YOĞUNLUKLARINA GÖRE YARATILAN KATMA DEĞER DAĞILIMI (%)

Değerli Basın Mensupları,

İSO 500'de teknoloji yoğunluklarına göre yaratılan katma değer dağılımına baktığımızda 2019 yılında yaratılan katma değer itibarıyla en yüksek payı yüzde 40 ile düşük teknoloji yoğunluklu sanayilerin aldığı görülmektedir.

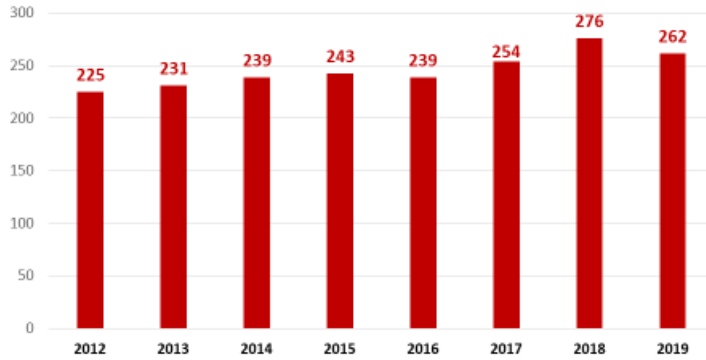

Orta-düşük teknoloji yoğunluklu sanayilerin payı ise 2019 yılında 5,4 puan azalmış ve yüzde 29,6 olmuştur. Orta-yüksek teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunun payı 2018 yılında yüzde 22,2 iken 2019'da yüzde 23,5'e yükselmiştir. Yüksek teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunun payı ise 2018 yılında yüzde 5,3 iken 2019'da yüzde 6,9 olmuştur.

Türkiye'de sanayinin yüksek katma değerli ve yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerle dönüşüm ihtiyacı sürmektedir. İSO 500 sonuçları, ölçüm yapılan son yedi yıllık dönem boyunca ilk kez 2018 ve 2019 yıllarında yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerin payında hissedilir bir artışa işaret etmiştir.

Konuşmamın başında da belirttiğim üzere, İSO 500 içinde orta-yüksek ve yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerin yaratılan katma değer içindeki payı ilk kez 2019 yılında yüzde 30'u geçmiş ve yüzde 30,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu artışın özellikle son yıllarda büyük bir atılım gösteren savunma ve havacılık sanayi sektörlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

AR-GE HARCAMASI YAPAN KURULUŞLARIN SAYISI (ADET)

AR-GE HARCAMALARI

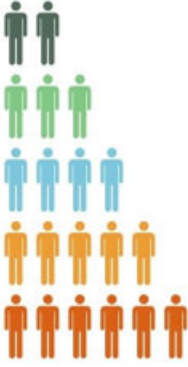
	Anket Verileri				
	2015	2016	2017	2018	2019
AR-GE Harcamaları (Milyon TL)	3.351,4	2.806,6	3.472,8	3.837,4	9.668,4
AR-GE Harcamaları/Üretimden Satışlar (%)	0,74	0,57	0,53	0,44	0,95

İSO 500'de AR-GE harcaması yapan kuruluş sayısı, 2018'de 276 ile bu veriyi ölçmeye başladığımız 2013 yılından bu yana en yüksek seviyeye ulaşırken, 2019'da bu sayı 14 azalarak 262'ye gerilemiştir.

AR-GE yapan firma sayısı azalırken, yine konuşmamın başında vurguladığım gibi, yapılan AR-GE harcamalarında önemli bir artış söz konusudur. 2019 yılında İSO 500'ün AR-GE harcamaları yüzde 150'yi aşan bir oranla 3,8 milyar liradan 9,7 milyar liraya çıkmıştır.

ÇALIŞAN SAYISI VE ÖDENEN MAAŞ VE ÜCRETLER

500 Büyük Sanayi Kuruluşu	2017	2018	2019	Değişim (%)		
				2017/2016	2018/2017	2019/2018
Çalışan Sayısı (Kişi)	674.320	690.704	696.792	1,7	2,4	0,9
Ödenen Maaş ve Ücretler (Milyon TL)	47.298	56.849	68.484	14,1	20,2	20,5

Özel Kuruluşlar	2017	2018	2019	Değişim (%)		
				2017/2016	2018/2017	2019/2018
Çalışan Sayısı (Kişi)	632.264	651.160	659.463	2,5	3,0	1,3
Ödenen Maaş ve Ücretler (Milyon TL)	43.496	52.466	63.647	15,0	20,6	21,3

Her yıl olduğu gibi sanayi sektörü istihdam ve nitelikli insan kaynakları için önemli alanların başında gelmeye devam etmektedir. Bu çerçevede İSO 500'de çalışan sayısındaki gelişmeler ile çalışanlara ödenen maaş ve ücretlerdeki artışlar önemli bir göstere olmaktadır.

2019 yılında İSO 500'ün istihdamı yaklaşık yüzde 1 artmıştır. Yine ödenen maaş ve ücretlerdeki artış da yüzde 20,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu da İSO 500'ün istihdama katkı yapmaya devam ettiğini göstermesi açısından önemlidir.

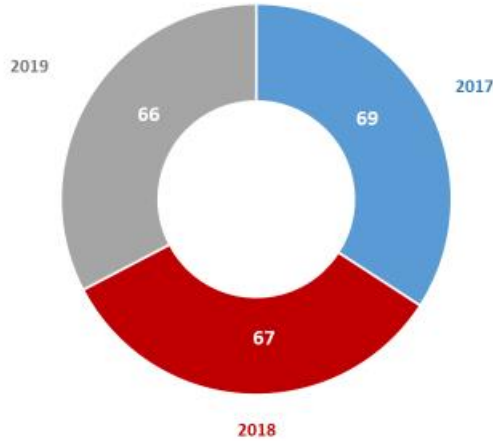
YABANCI SERMAYE PAYLI KURULUŞLAR SAYISI (ADET)

İSO 500 içinde yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı, 2019'da bir önceki yıla göre değişmeyerek 117 olarak gerçekleşmiştir.

HALKA AÇIK KURULUŞLAR SAYISI (ADET)

Not: Halka açıklık payları, kuruluşların ankette beyan etmiş oldukları bilgilere dayanmaktadır.

İSO 500 araştırması içinde 3 yıldır yer verdiğimiz bir veriyi, halka açık kuruluşların sayısını da buradan sizlerle paylaşmak istiyorum. İSO 500 içinde 2017'de 69, 2018'de 67 halka açık kuruluş bulunurken, bu sayı 2019'da 66 olarak gerçekleşmiştir.

Halka açık kuruluşların sayısının sınırlı olması, sanayi sektörü ve sermaye piyasaları arasındaki bağı kuvvetlendirilmesi gereğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu noktada, sanayi şirketlerimizin sermaye piyasalarına açılma ve bu piyasalardan fon sağlama konusunda desteklenmesi oldukça önemlidir.

Değerli Basın Mensupları

Şimdi İSO 500 araştırmamızda sonucu en çok merak edilen bölüme geldik. Tablomuzda 2019 yılının en büyük 10 şirketini görmekteyiz.

2019 YILININ EN BÜYÜK 10 SANAYİ KURULUŞU

2018 Sıra No	2019 Sıra No	Kuruluş	Üretimden Satışlar (Net) (TL)
1	1	Tüpraş	87.949.306.283
2	2	Ford	37.070.563.066
3	3	Toyota	25.850.659.907
4	4	Oyak-Renault	24.635.365.339
-	5	Star Rafineri	20.831.490.442
6	6	Arçelik	18.618.318.252
5	7	Tofaş	17.214.311.459
7	8	İskenderun Demir ve Çelik	16.391.885.570
-	9	-	-
8	10	Ereğli Demir ve Çelik	14.146.073.159

İSO Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu çalışmasında üretimden net satışlara baktığımızda, bir önceki yılın sıralamasına göre ilk dört şirketin 2019'da da değişmediğini ve ilk 10 şirketin de şu şekilde sıralandığını görmekteyiz.

2019 yılında üretimden net satışlara göre en büyük kuruluş, 87 milyar 949 milyon lira ile uzun yıllardır olduğu gibi yine "Tüpraş" olmuştur.

Araştırmaya göre Türkiye'nin en büyük ikinci sanayi kuruluşu 37 milyar 71 milyon liralık üretimden satışlarıyla "Ford Otomotiv" olurken, üçüncülükte ise 25 milyar 851 milyon lira ile "Toyota Otomotiv" yer almaktadır.

Sıralamadaki dördüncü şirket, geçen yıl olduğu gibi, 24 milyar 635 milyon liralık üretimden satışlarıyla "Oyak-Renault" olmuştur.

2019 yılının ilk 10 şirketi arasında, İSO 500 listesine bu yıl ilk kez katılan bir şirket var. Star Rafineri, 20 milyar 831 milyon liralık üretimden satışları ile sıralamaya beşinci sıradan girdi.

Bu şirketimizi 2018 yılında da altıncı sırada yer alan "Arçelik" 18 milyar 618 milyon lira ile izliyor.

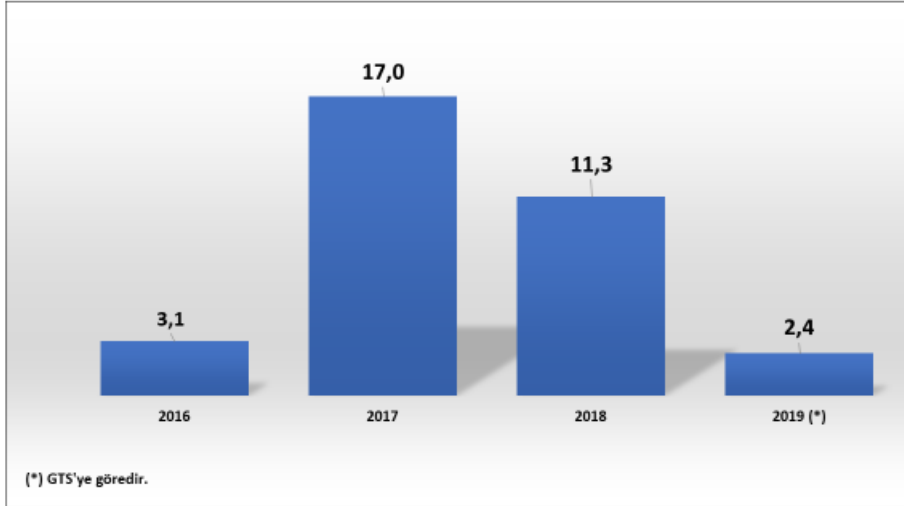
Yedinci sırada "Tofaş", 17 milyar 214 milyon lira ile bulunuyor. Tofaş'ı, İskenderun Demir Çelik 16 milyar 392 milyon lira ile sekizinci olarak izliyor.

Bu yıl dokuzuncu sırada isminin açıklanmasını istemeyen bir şirketimiz yer alırken; onuncu sıradaki sanayi şirketimiz, 14 milyar 146 milyon liralık üretimden satışları ile “Ereğli Demir ve Çelik” olmuştur.

Eğer dosyalarınızın içinde bulunan ve az önce bahsettiğim 1970 yılına ait Türkiye'nin en büyük şirketleri araştırmamıza bakacak olursanız, orada bulunan iki şirketin, Arçelik ve Ereğli Demir Çelik'in bugün de en büyük 10 şirket arasında bulunduğu dikkatinizi çekmek istiyorum. Geçen yarım asra karşın bu şirketlerimiz hala en büyükler arasında yerini koruyor.

500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU'NUN İHRACATI (YILLIK DEĞİŞİM, %)

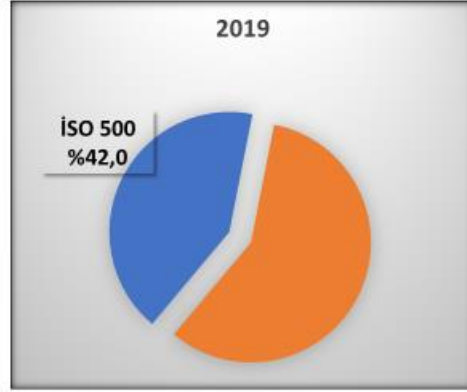

İSO 500'ün ihracatına gelince; 2019 yılında yüzde 2,4 artarak 73,5 milyar dolar olarak gerçekleştiğini görüyoruz. Aynı yılda Türkiye'nin ihracat artışı yüzde 2,1, Türkiye sanayi ihracatı artışı yüzde 2,3 olmuştur. İSO 500'ün ihracatı, bu iki orana oldukça yakın bir büyüme göstermiştir.

2019, kuşkusuz küresel konjonktürün de etkisiyle ihracat hızının en düşük olduğu yıllardan biri olarak dikkat çekmektedir. Bu noktada şunu vurgulamakta yarar görüyorum. Döviz kurlarında dalgalanmanın yüksek olduğu 2019 yılındaki sınırlı ihracat performansı, ihracat artışının tek başına kura bağlı olmadığını göstermektedir.

500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU'NUN TÜRKİYE SANAYİ İHRACATI İÇİNDEKİ PAYI (%)

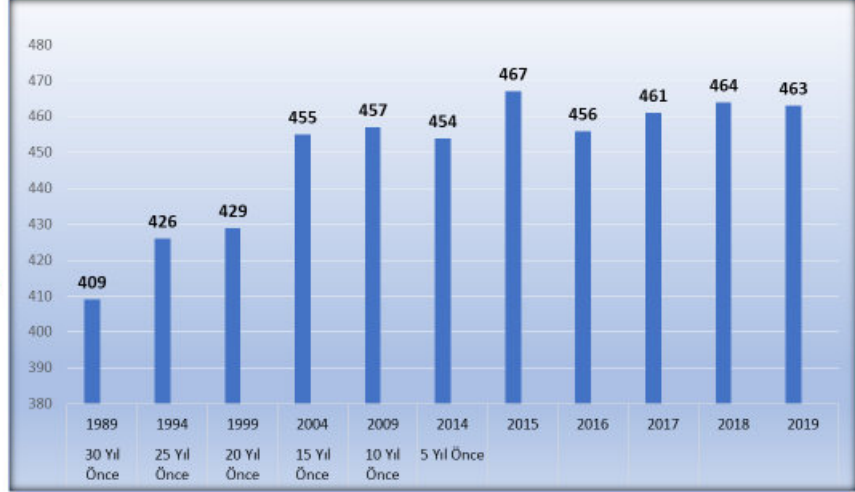

Bir yanda ticaret savaşları, diğer yanda dünya geneline yayılan korumacılık önlemleri 2019 yılında dış pazarları oldukça zorlu bir hale sokmuştur. Dünya mal ticareti daralmış ve ihracatta rekabet daha da artmıştır. Türkiye'nin önemli ihraç kalemlerinden biri olan metal ürünleri ihracatı da ABD ve AB'nin korunma önlemleri uygulamaları ile karşılaşmıştır.

Diğer yandan Türkiye'nin önemli ihracat pazarlarında özellikle yılın ikinci yarısında yaşanan daralma da sanayi şirketlerinin ihracat performansına olumsuz yansıyan faktörler olmuştur. Bu konjonktür içinde ISO 500'ün Türkiye sanayi ihracatı içindeki payı yüzde 42 olarak gerçekleşmiştir.

İHRACAT YAPAN KURULUŞ SAYISI (ADET)

İSO 500 kapsamındaki sevindirici gelişmelerden biri de ihracat yapan firma sayısıdır. Bundan 30 yıl önce ihracat yapan firma sayısı 409 iken, son yıllarda bu rakam 450'ler bandını aşarak 2019'da 463 olmuştur. Bu da bizlere İSO 500'de yer almak için ihracat yapmanın adeta bir ön koşul olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Değerli Basın Mensupları

İSO-Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2019 raporu, bu sonuçlarıyla, az önce de ifade ettiğim gibi bizlere sadece sanayimizin değil ekonomimizin de dönemsel check-up'ını vermektedir.

Görüyoruz ki ekonomimiz için çok zorlu başlayan 2019 yılında sanayi sektörümüz, tüm olumsuzlukları belli ölçüde aşarak ekonomimize olan katkısını güçlü bir şekilde sürdürmüştür. Özellikle yılın sonlarına doğru üçüncü çeyrekte ortaya koyduğu yüzde 6 civarındaki güçlü büyüme performansı ile, ekonomimizin pozitif büyüme patikasında kalmasında önemli bir rol oynamıştır. Sanayimizdeki büyüme, bu önemli katkısıyla zor süreçlerin teminatı ve sigortası olduğunu bir kez daha ispatlamıştır.

Yeri gelmişken bugün yaşamakta olduğumuz Covid-19 salgınına da sanayimiz ve üretim hayatımız bağlamında birkaç cümle ile değinmek istiyorum. Salgın 2020'nin hemen başında başladığı için, sanayi sektörümüzün bu süreçten nasıl etkilendiğini 500 Büyük üzerinden ancak gelecek yıl görebileceğiz.

Şunu söylemek gerekir ki dünya, tarihte eşine az rastlanan bir kriz yaşamaktadır. İnsanları içeriye kapatan, petrolden, sanayi ve tüketime kadar birçok alandaki talebi bıçak gibi kesen bir tablo ile karşı karşıyayız. Ekonominin en önemli kuralının talebin oluşması

TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU 2019

olduğunu adeta yaşayarak öğreniyoruz. Talep şalterini bir anda indirdiğinizde neler olduğunu görüyoruz.

Yaşanmakta olan bu olağan dışı süreçten tüm sektörler etkilendi. Bu zor günler yaşanırken, sanayimiz ile ilgili bir konuya dikkatinizi çekmek istiyorum. Türkiye sanayisi bu süreçte bütün zorluklara rağmen toplumsal sorumluluğunu yerine getiriyor ve üretimin ne kadar önemli ve hayati olduğunu bu dönem bir kere daha ortaya koyuyor.

Ülkemizin sorunları olmakla birlikte krizlere rağmen güçlü bir üretim yapısı ve üretmek arzusuna sahip sanayicileri olduğunu buradan bir kez daha gururla söyleyebiliriz. Son beş aydan beri hayat belirli ölçüde donmuş olsa dahi sağlıktan temel ihtiyaç malzemelerine, fedakar çalışanlarımız ile birlikte üretimde bir başarı hikâyesi yazılıyor. İhracatımız her şeye rağmen devam ediyor.

Nitekim İstanbul Sanayi Odası olarak her ay açıklamakta olduğumuz Türkiye İmalat PMI ve Türkiye İhracat İklimi Endeksi, Haziran'da sanayide güçlü bir toparlanmaya işaret etmektedir. Türkiye İmalat PMI 40,9'dan 53,9'a çıkarken, İhracat İklimi Endeksi 34,1'den 47,5'e yükselerek sanayi çarklarının güçlü bir şekilde dönmeye başladığını göstermiştir. Bunun yanında ihracat pazarlarında yaşanan olumlu gelişmeler de önümüzdeki günler için umut vermektedir.

Tabii bu süreçte çalışan şirketlerimizin hepsi daha sağlıklı, daha korunaklı çalışma koşulları oluşturma çabası içindeler. Biz de İstanbul Sanayi Odası olarak bu anlamda üzerimize düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmenin gayreti içindeyiz. Oluşturduğumuz "Covid-19 Çalışma Standartları" ve daha birçok eğitim çalışmalarımızla bu süreçte kurumsal ve sosyal sorumluluğumuzun bir gereği olarak katkı sağlıyoruz.

Ülkemizin aydınlık yarınları için sanayimizi ve üretim gücümüzü ayakta tutmak zorundayız. Sözlerime bu duygularla son verirken, bu önemli araştırmayı kamuoyu ile paylaşmak üzere bizimle birlikte olduğunuz için hepinize tekrar teşekkür ediyor, saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

Şimdi sorularınız varsa onları yanıtlayabiliriz...